

Мугалимдин статусу жонундо

Кыргыз Республикасынын Мыйзамы

1 глава Жалпы жоболор

1-статья Мугалимдин статусунун мазмуну

Педагогдук иштин шарттары жана мунузу мугалимдин статусунун мазмунун аныктайт, ал мугалимдин укуктарын, милдеттерин жана жоопкерчилигин, о.э аларды ишке ашыруунун кепилдиктерин камтыйт

Мугалим КРнын Конституциясында белгиленген баардык укуктардан жана эркиндиктерден пайдаланат.

2-сатья Мугалимдик статуска ээ болгондор

КРнын жана башка ар кандай олконун зарыл болгон педагогикалык билимге жана тиешелуу квалификацияны жогорулатуучу тийиштуу кайра даярдыктан жана аттестациядан откондон кийин мектептердин, мектепке чейинки, мектептен тышкары билим беру мекемелеринин педагогикалык кенешинин чечими боюнча педагогдук иш жүргүзүү укугу берилет

Квалификациясынын жетишсиздигине жана окуу тартип ишинин принциптерине сыйбаган адепсиз аракеттерине байланыштуу мугалимди статусунан ажыратуу КРнын Мыйзамдарына ылайык жүргүзүлөт

3-статья Мугалимдин статусу жонундо мыйзамдар

КРнын мугалимдин статусу жонундо мыйзамдары КРнын Конституциясынын, КРнын «Билим беру жонундо» мыйзамынын жоболоруна негизделет жана ушул мыйзамдан жана мугалимдин укуктарын, милдеттерин жана жоопкерчилигин аныктаган КРнын башка ченемдик укуктук актыларынан турат

4-статья Мугалимдин педагогдук ишинин принциптери

Мугалимдин ишинин негизги принциптери:

- окуучуну окутууга, тарбиялоого, онуктурууга жекече багытталган мамиле*
- окуучунун укуктары жана эркиндиктерин улуттук маданий каада-салттарга урмат корсотууну камсыз кылган окутуунун жана тарбиялоонун гумандуулук мунозу*
- жалпы адамзатка таандык моралдык принциптерди жана адеп-ахлактык доолотторду жактоо*
- окуучуларга алардын жынысы, этникалык теги, тили, диний ынанымы боюнча туздон- туз же жекече же коомдук муноздогу кандайдыр бир башка шарттарда жана жагдайлар боюнча туздон- туз тымызын же кыйыр басмырлоого укуктарын чектоого жана артыкчылык берууга жол бербөө.*
- окуучуларды мекенди сүйүү, жогорку жарандуулук эл достугунун духунда тарбиялоо.*
- билим беруунун жолун жолдоочулугу*
- педагогикалык иштин уюштуруу усулдарын жана формаларын эркин тандап алуу.*
- окутуу жана тарбия беруу принциптеринин биримдиги*

-илимдин ,техниканын жана маданияттын эн сонку жетишкендиктеринин негизинде оз билимин оркундотуу

-окучулар жана алардын уй-булолору мене тыгыз байланыш

-балдар жана жаштар бирикмелери Эмгек жамааттары ,О.э КРнын мыйзамдарында тыюу салынбаган булл ишке таламдаш мамалекеттик жана мамлекеттик эмес уюмдар менен кызматташтык болуп саналат

II-глава Мугалимдин укуктары

5-статья Мугалимдин кесиптик ишиндеги укуктары

Мыйзамда аныкталган зарыл билими жана тийиштуу педагогикалык квалификациясы бар адамдар улутуна ,жынысына ,тилине,социалдык тегине жана туткан динине карабастан педагогикалык иш жургузууго укуктуу

Мугалим:

-мамлекеттик билим беруу стандартына ылайык келген жана билим берууну мамалекеттик башкаруунун борбордук органы бекиткен окуу прграммалары окутуу формаларын жана усулдары,окуу китептерин жана окуу куралдарын эркин тандап алууга ;

-жаны автордук программаларды,окуу китептерин жана окуу куралдарын иштеп чыгууга катышуу

-новатордук усулдарды жана ыкмаларды тузууго жана пайдаланууга илимий педагогикалык эксперимент жургузууго алдынкы педагогикалык тажрыйбаны ишке ашырууга

педагогикалык иште новатордук усулдарды жана ыкмаларды
тузгондугу жана жайылткандыгы учун сыйланууга

-КРнын мыйзамдарында белгиленген тартипте жекече
педагогдук иш жүргүзүүгө

-категорияны жогорулатуу максатында моонотунон мурда
аттестацияланууга

-белгиленген тартипте 5жылда 1жолудан кем эмес
квалификациясын жогорулатып турууга

-жашы жетпегендердин укуктарын жана кызыкчылыктарын
коргоого укуктуу

Мугалим КРнын эмгек кодексинде жана КРнын мыйзамдарында
белгиленген ченемдерге ылайык өз ишин башка иш менен
айкалыштырып иштоо укугунан пайдалана алат

Мугалим мектепти башкарууга катышууга укуктуу

Мугалимдин кызмат абалынын туруктуулугу ал мектепте
билим беруу тутумун уюштуруу толук же жарым жартылай
озгортулгон учурда да кепилдикке алынат

6-статья

Мугалимдердин ар намысын жана кадыр-баркын коргоо

КРнын же башка олконуну жараны катары мугалимдин ар-
намысын жана кадыр-баркын коргоо кепилдикке алынат

Мугалимдин кесиптик ишмердигин инспекциялоо жана
контролдоо тутуму анын эркин чыгармачылык демилгесине
чектоо киргизбоого тийиш аттестациянын журушундо жана
башка учурларда мугалимдин ишине баа беруу калыстык менен
жүргүзүлүүгө жана мугалимдин озуно маалымдалууга тийиш

Мугалимдин ишин аттестациялоо, инспекциялоо жана
контролдоо тартиби билим беруунун мамалекеттик башкаруу
борбордук органы иштеп чыккан жана бекиткен жоболор менен
жонго салынат

Жалпы билим беруучу мектептердин, мектепке чейинки жана
мектептен тышкаркы билим беруу мекемелеринин мугалимдери
алардын кесиптик ишине байланышпаган айыл чарба жана
башка жумуштарга тартууга жол берилбейт

Окуучулардын ата-энелери озунун мунозу боюча мугалимдик
кесиптик милдетине кирген маселелерине жуйосуз кийлигишууго
укуксуз

7-статья

Материалдык жактан камсыз болу укугу

Мугалимдин кызмат акысынын олчомундо аныкталган
тартипте жана КРнын «билим беруу жонундо» мыйзамы
билимин педагогикалык стажын эске алуу менен
аттестацияныны жыйнтыгына жараша бирдей тарифтик
сетканын (БТС) негизинде белгиленген

Мугалимдин кызмат акысы финансы жылына (12-ай) эсептелет

Жергиликтуу башкаруу жана оз алдынча башкаруу органдары
жергиликтуу бюджеттин эсебинен ар бир категориянын чегинде
мугалимдин кызмат акысына кошумчаларды белгилеши мумкун

Мектептер камкорчулук кенеш менен макулдашуу боюнча
жана КРнын мыйзамдарына ылайык оздук демоорчулук
каражаттардан мугалимдерге кошумча жана кошуп толдоону оз
алдынча белгилей алат

Мугалимдин кызмат акысынын олчому бирдиктуу тарифтик сетканын баштапкы (нолдук) олчомунун озгорушун эсепке алып мезгил-мезгили менен кайра каралат

Мамлекет мектептердин мугалимдерине жана жетекчилерине республикалык бюджеттен айлык акыны жыл ичинде толук толумду оз убагында толоп берууну камсыз кылат

Бийик тоолуу жана алыскы айылдык райондордо иштеген мугалимдерге КРнын окмоту белгилеген тартипте женилдиктер жана айлык акысына кошумча толоолор каралат

КРнын мыйзамдарында каралбаган мугалимдин айлыгынан кармап калууларга тыюу салынат

Мектеп окуучулардын тандоосу боюнча факультативдик сабактарды, курстарды откорууго , ийримдерди, клубдарды, илимий студияларды, спорттук жана башка бирик мелерди уюштурууга , лекцияларга акы толоп берууго каражат болууго укуктуу

8-статья

Социалдык жактан камсыз болуу укугу

Жергиликтүү башкаруу органдары жергиликтүү бюджеттин каражатынын эсебинен жаш адистерге турак-жай аянтын куту жана комуналдык тейлоо боюнча эксплуатациялык чыгымдарды толоодо женилдиктерди жекече турак жай курулушуна процетсиз судаларды бере алат

Эс алуу укугу

Мугалимдин эс алуу укугу окуу саатарын сарамжал пландаштыруу, жумалык эс алуу беруу, о.э мыйзамдарда каралгандай жыл сайын толонуучу оргууларго чыгаруу менен камсыз кылынат

10-статья

Саламаттык сактоо укугу

Мугалим саламаттыгын сактоого укуктуу булл КРнын мыйзамдарына ылайык санитардык-гигиеналык эпидемияга каршы дарылоо прафилактикалык иш чараларды жургузуу менен ишке ашырылат

Мугалим КРнын окмоту белгилеген женилдик шартта санаторияларда, Эс алуу у йлорундо, санаториялык курорттук дарыланууга, пансионаттарда жана туристтик базаларда эс алууга укуктуу

11-статья

Жер улуштору менен камсыз болу укугу

Айыл жеринде жашаган мугалимдер КРнын мыйзамдарына ылайык дыйкан жана фермер чарбаларынын мучолору менен бирдей эле жер улушторуно, кыймылсыз мулкко жана башка мулкторго ээ болууга укуктуу. Райондук борборлордо, шаарчаларда, районго тжана областка баш ийген шаарларда жашаган жана иштеген мугалимдерди турак уйду кезексиз куру жана дача участогун болуп беруу укугу берилет

Мугалимдин статусу жонундо

Кыргыз Республикасынын Мыйзамы

2-статья

ЖОГОРКУ КЕСИПТИК ЖАНА ОРТО КЕСИПТИК БИЛИМ БЕРУУ ОРУУ ЖАЙЛАРЫНЫН ПЕДАГОГИКАЛЫК ФАКУЛЬТЕТТЕРИНИН БУТУРУУЧУЛОРДУ ЧЫНЫҢЫ АСКЕР КЫЗМАТЫНА ЧАКЫРУУНУ КИЙИНИККЕ АЛТЫРУУ УКУГУ.

Айыл жерлеринде иштоого жиберилген жогорку кесиптик жана орто кесиптик билим берүү органдарынын педагогикалык факультеттеринин бүтүрүүчүлөрүнө айыл жерлериндеги мектептердеги, мектепке чейинки жана мектептен тышкары билим берүү мекемелеринде иштеген эмгектик ишинин бүткүл мезгилинде чыныгы аскер кызматына чыгаруу кийинкиге алтырылат.

3-статья

Сыйлануу укугу

Таш мүүндарды окутууда жана тарбиялоодо жогорку натыйжаларга жетишкендиги үчүн мугалим билим берүүнүн борбордук мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан «Кыргыз Республикасынан Мамлекеттик сыйлыктары жонундо» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик сыйлыктарына корсотулушу мүмкүн.

4-статья

Мугалимдин ишинин айрым турлоруно чектоолор

Мугалимге :

- Мектепте динний, атеисттик угут иштерин жүргүзүүгө ;
- Мектепте саясий топторду, партияларды уюштурууга ;
- шовинисттик, улутчул, милитаристтик идеологияларды жайылтууга ;
- окуучуларды иш таштоо кыймылына жана саясий акцияларга тартууга ;
- окуучуларга зордук-зомбулук кылууга тыюу салынат.

III глава

Мугалимдин милдеттери жана жоопкерчилиги

15-статья. Мугалимдин милдеттери

Мугалим :

- окутууну жогорку кесиптик деңгээлде жүргүзүүгө, окуучулардын окуу программасы мамлекеттик билим берүү стандарттарынын деңгээлинен кемитпей оздоштуруусун камсыз кылууга ;
- окуучулардын окуу-тарбия ишин ата-энеге, улууларга, Кыргызстандын маданий-тарыхый байлыктарына, анын мамлекеттик тузулушуно урмат корсотуу духунда жүргүзүүгө, айлана чойрого сарамжал аминени тарбиялоого ;
- калпы адамзатка таандык моралдык принциптерге : ак ниеттүүлүккө, эмгекти сүйүүгө, гуманизмге, патриотизмге, чындыкка, адилеттикке жана башка касиеттерге урмат корсотууну өкмөткө ;

педагогдук билимин жана устаттыгын тынымсыз оркундотууго ;
мугалимдердин ар намысын кадыр баркын урматтоого ;
мугалимдердин өз ара түшүнүшүү , тынчтык, элдердин ортосундагы ынтымак рухунда ан-сезимдуу
ишине даярдоого ;
мугалимдердин жекече чыгармачылык жондомун онуктурууго комок корсотууго милдеттуу.

16-статья , Мугалимдин администрациялык, жарандык – укуктук жана жазыктык жоопкерчилиги.

Мугалим укук тартибин бузгандыгы учун Кыргыз Республикасынын Мыйзамдарына ылайык
жоопкерчилик тартатат.

4-глава

Мугалимди даярдоо , кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу

17-статья. Педагогикалык кадырлады даярдоого

Кыргыз Республикасында мугалим кадырларын кесиптик жагынан ар кыл типтеги , ар кандай
турдогу жана менчиктин ар кандай формасындагы кесиптик педагогикалык орто жана жогорку
окуу жайлары даярдайт.

Кесиптик педагогикалык окуу жайы инсандын, мамлекеттин жана коомдун алдында оз иши
учун жоопкерчилик тартатат . Кесиптик педагогикалык окуу жайдын ишинин анаын уставында
каралган максаттарга ылайык келерине контролдукту оз компитентциясынын чегинде
педагогикалык окуу жайдын уюштуруучусу (окутуучулар) жана билим беруу ишин жургузууго
лицензия берген билим берууну мамлекеттик башкаруунун борбордук органы ишке ашырат.

Мамлекеттик кесиптик педагогикалык окуу жайларга педагогикалык адистер боюнча
студенттерди кабыл алуу Республикалык бюджеттин каражатынын эсебинен мамлекеттик
казакдын чегинде адистерди даярдоого кабыл алуу планы боюнча сынактык негизде жургузулот.

18-статья . Мугалим кадырларынын квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо

Мамлекет мамлекеттик баардык типтеги мектептердин мектепке чейинки жана мектептен
тышкаркы мекемелердин мугалимдеринин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо
учун шарттады тузуунун кепилдигин алат .

Мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу юридикалык жактар тарабынан Кыргыз билим
беруу институту , мугалимдердин билимин оркундотуунун областтык институттары , жогорку окуу
жайлары жана илимий уюмдар же мекемелер менен келишимдер боюнча юридикалык жактар
каражаттарынын эсебинен жузого ашырылат.

Мугалимдердин жана илимий педагогикалык кадрлардын квалификациясынын
жогорулатуунун мыйзамдарды жонго салынбаган тартиби, турлолру жана формалары Кыргыз
Республикасы окмоту тарабынан белгиленет.

5 Глава КОРТУТУНДУ ЖОБОЛОР

19 Статья

Мыйзамды жүзөгө ашырууну камсыз кылуу боюнча мамлекеттик органдардын жергиликтүү алдында башкаруу органдарынын ишканалардын мекемелердин уюмдардын жана кызмат адамдарынын милдети жана жоопкерчилиги

Мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, ишканалар жана алардын бирикмелери, мекемелер, уюмдар кызмат адамдары билим берүүнүн мамлекеттик башкаруу органдарынын оздорунун ыйгарым укуктарынын жана милдеттерин чегинде ушул мыйзамды жүзөгө ашырууну камсыз кылат. Мугалимдердин укуктарын жүзөгө ашыруу боюнча милдеттерин аткарбаган же чала аткарган кызмат адамдары жана башкалар Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык жоопкерчилик тартат.

Администрациялык башкаруу жагынан кызматтык милдеттерин аткарууда корсогулган органдардын жана кызмат адамдарынын мыйзамсыз аракеттери менен мугалимдерге келтирилген зыяндык орду Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык толук колумдо толтурулат.

20 Статъя

Ушул мыйзамдын кучуно кириши

Ушул мыйзам 2001-жылдын 1-январынан тартып кучуно кирет

Кыргыз Республикасынын Окмоту озунун ченемдик укуктук актыларын ушул мыйзамга ылайык келтирсин.

Кыргыз Республикасынын перзиденти А.Акаев Бишкек шаары Окмот уйу 2001-жылдын 14-январы

Мугалимдин статусу жонундо Кыргыз Республикасынын мыйзамына КОММЕНТАРИЙ

Кабыл алынган мыйзам мугалимдин иши менен байланышкан мамилелерди жонго салуу учун укуктук негиз тузот жана алардын абалын жана социалдык жактан корголушун жакшыртуунун камсыз кылган шарт тузууга багытталган.

Бул мыйзам менен мугалимдин статусу аныкталат. Кыргыз Республикасынын жарандарынын андай статус алууга болгон талаптары белгиленент.

Бул мыйзамды иштеп чыгуу жашоо турмуштун озунон жана Кыргыз Республикасынын осуп келаткан муундарын окутуу жана тарбиялоо учун билим беру системасынын зор маанисинен улам Кыргызстандын уландары менен кыздарынын калыптанышында педагоктор баа жеткис салымын эске алуу менен иштелип чыккан, ал эми анны кабыл алуу мугалимдердин абалын андан ары жакшыртуу ишиндеги жаны ырааттуу кадам болуп калды.

Азыркы учурда кыргыз Республикасында мектептердин 72 минден ашык мугалими оздорунун билимин жана турмуштук бай тажрыйбасын биринчи класстан 11 класка чейинки 1 миллиондон ашык окуучуларга берип жатат. «Мугалимдин статусу жонундогу» мыйзамды кабыл алуу жаштарды окутууда жана тарбиялоодо маданий жана адептик жактан остуруудо мугалимдердин баа жеткис салымын тааныгандфык болуп саналат. Анын нормасы педагоктордун кесиптик чеберчилигимн андан ары онуктурууго мугалимдердин ишин оркундотууго жана мугалимдердин статусун жогорулатууга созсуз комоктошот.

Мыйзамдын жоболору менен республикада окутуунун жана тарбиялоонун принциптеринин биримдигине жетишууго багытталган педагогикалык иштин жаны принциптери мугалимдердин жалпы жактагандыгын, окуучулардын Мекенин суйууго, жарандык бийик сезимде болууга, элднрдин ортосундагы достукка, педагогикалык иштин уюштуруучулук ыкмаларын жана формаларын эркин тандап алууга тарбиялоодо турат .